

İQTİSADI İMKANLARIN GENİŞLƏNMƏSİNƏ APARAN 10 YOL

İqtisadi sahədə qadınlara aid imkanların genişləndirilməsi:
kənd yerlərində yaşayan qadınların təcrübəsindən

Bu nəşr Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı (BMTİP) və Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin (AQUPDK) birgə əməkdaşlığı ilə həyata keçirilən "Kənd və rayon yerlərində yaşayan qadınların iqtisadi və sosial həyatda iştirakının təşviqatı" layihəsi çərçivəsində hazırlanmış və BMTİP-in maliyyə dəstəyi ilə çap edilmişdir. (2012)

Broşur BMT-nin Gender Məsələləri üzrə mütəxəssisi Aysel Vəzirova tərəfindən hazırlanmışdır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı (BMTİP) yeniliyə səsləyən, insanların daha yaxşı həyat qurmalarına kömək etmək məqsədilə ölkələri bilik, təcrübə və resursları birləşdirməyə sövq edən qlobal inkişaf şəbəkəsidir. Biz dünyanın 166 ölkəsində qlobal və milli problemlərin həll edilməsi istiqamətində birgə fəaliyyət göstəririk. Ölkələr öz milli potensiallarını inkişaf etdirdikcə, BMTİP-in əməkdaşlarından və çoxsaylı partnyorlarından yararlanırlar. Biz bütün işlərimizdə insan hüquqlarının müdafiəsini və qadınlara səlahiyyətlər verilməsi məsələlərini dəstəkləyirik.

Mündəricat

İqtisadi sahədə qadınlara aid imkanların genişləndirilməsi: kənd yerlərində yaşayan qadınların təcrübəsindən2

AZƏRBAYCAN

Birinci hekayə	4
(təhsil seçimi və iqtisadi imkanlar)	
İkinci hekayə	6
(iş seçimi və iqtisadi müstəqillik)	
Üçüncü hekayə	8
(kiçik sahibkarlıq və birgə fəaliyyət)	
Dördüncü hekayə	10
(ikinci ixtisas və iqtisadi müstəqillik)	
Beşinci hekayə	12
(kənd təssərrufatı sahəsində birgə sdahibkarlıq faliyyəti)	

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏ

Altıncı hekayə	14
(kiçik sahibkarlıq və yerli ənənəvi sənət növlərinin qorunması)	
Yeddinci hekayə	16
(mikrokredit və kiçik sahibkarlıq)	
Səkkizinci hekayə	18
(mikro-kredit və kiçik sahibkarlıq)	
Doqquzuncu hekayə	20
(qadınlar kəndə yeni istehsalat növü gətirir)	
Onuncu hekayə	22
(kiçik sahibkarlıq sahəsində şəhər və kənd müəssisələrinin uğurlu əməkdaşlığı)	

Mənbələr 24

İqtisadi sahədə qadınlara aid imkanların genişləndirilməsi: kənd yerlərində yaşayan qadınların təcrübəsindən

(İqtisadi imkanların genişləndirilməsi haqqında 10 hekayə)

Qadınların iqtisadi imkanlarının genişləndirilməsi insan hüquqlarını qoruyan, qanunun aliliyini tanıyan, bərabər və adəətli cəmiyyətin qurulması üçün ən başlıca şərtlərdən biridir. Müasir dünyada qadınlar iqtisadi, ictimai, elmi və mədəni sahələrdə böyük nailiyyətlər əldə edib, lakin, global miqyasda yoxsul əhəlinin 2/3 hissəsini qadınlar təşkil edir. Dünyada istehsal olunan qidanın 50%-ni qadınlar istehsal edir, görülən işlərin 66%-ni qadınlar edir, lakin, əldə olunan gəlirlərin yalnız 10%-ni qadınlar alır. Qadınlar dünyada olan mülkiyyətin yalnız 1%-nin sahibidir. Qlobal miqyasda davam edən bu bərabərsizlik həyatın bütün sahələrinə öz mənfi təsirini göstərir, dünya dövlətlərinin qarşısında ciddi iqtisadi və sosial problemlər qoyur. XXI əsrdə yoxsulluğun aradan qaldırılması və səmərəli inkişafın təmin olunması dünya dövlətlərinin, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və beynəlxalq ictimaiyyətinin müəyyən etdiyi əsas məqsədlərdir.

İqtisadi sahədə imkanların genişləndirilməsi - qadınların və kişilərin milli iqtisadi inkişafda səmərəli şəkildə iştirak edərək bu prosesdən bəhrələnmək və eyni zamanda öz zəhməti, bilik və bacarıqları ilə inkişaf prosesinə təkən verməkdir. İqtisadi sahədə imkanların genişləndirilməsi insanın fərdi inkişafı üçün əlverişli mühitin yaradılmasında ən mühüm pillələrdən biri-

dir. İqtisadi sahədə qadınların imkanlarının genişləndirilməsi milli inkişafın aparıcı amilləri ilə bilavasitə bağlı olan bir sıra digər sahələrə təsir göstərir.

İqtisadi cəhətdən müstəqil olan qadın:

- özünün və uşaqlarının təhsili üçün daha geniş imkanlar yarada bilər,
- özünün və ailə üzvlərinin sağlamlığı üçün daha geniş imkanları var,
- özünün reproduktiv sağlamlığına daha böyük diqqət yetirmək imkanı var,
- bilik və bacarıqları ilə milli əmək qüvvəsini gücləndirir,
- alıcılıq qabiliyyətini artıraraq milli iqtisadiyyata dəstək verir,
- əldə etdiyi gəlirlə yaşlı və xəstə ailə üzvlərinə daha geniş dəstək göstərə bilər,
- ailədə və icmada verilən qərarlara daha böyük təsir göstərə bilər və s.

Aşağıda diqqətinizə təqdim etdiyimiz həyat hekayələri real qadınların təcrübəsindən bəhs edir¹. Hekayələrin hər biri iqtisadi müstəqilliyə aparan bir yol haqqındadır və hər biri qarşınıza fərqli qadın xarakteri, ailə münasibətlərini və ictimai şəraiti gətirir. Qəhrəmanlarımızın bəziləri Azərbaycanda, bəziləri isə dünyanın başqa ölkələrində yaşayır. Onları birləşdirən cəhət paytaxtdan və böyük şəhərlərdən kənarında olan rayon mərkəzlərində, kiçik qəsəbələrdə və kəndlərdə yaşamasıdır. Həyat hekayələrini bölüşən qadınların çoxu bilavasitə kənd təsərrüfatı sahəsində çalışırlar.

1

Hər hekayədə bir neçə qadının həyat təcrübəsindən istifadə olunub, bütün şəxsi adlar işdirilib.

Birinci hekayə:

Səidə, 44 yaş, kənd sakini

(təhsil seçimi və iqtisadi imkanlar)

Mən kənddə anadan olmuşam. Atam Sovetlər vaxtında kolxozda briqadir işləyib. Ailədə 5 uşaq idik: iki qız və üç oğlan. Anam işləmirdi, bütün vaxtını və gücünü ev işlərinə, uşaqların tərbiyəsinə sərf edirdi. Ailəmiz yaxşı dolanırdı, bayram günləri atamız bizi Bakıya aparır, bizə Qız Qalasını, dəniz kənarı bulvarı göstərirdi. Mən uşaqların arasında yaşca ən böyüyü idim, məktəbi bitirəndə qardaşlarım hələ 3-cü və 1-ci siniflərdə oxuyurdular. Aqronom olmaq çoxdankı arzum idi. Məktəbi bitirəndən sonra mən Gəncədə olan Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olmaq istədiyimi əvvəl anama, sonra isə atama söylədim. Gözləmədən, hər ikisi bu seçimimə qarşı çıxdı. Atam “bu qıza yaraşan iş sahəsi deyil, başqa bir sahəni düşün”, deyə məsləhət verdi. Anam isə ümumiyyətlə təhsilimi davam etdirməyimi istəmirdi. “Sən indi ailə qurmalısan, təhsili sonra imkan olsa alarsan, müəllimə olarsan”–deyirdi. Sözün doğrusu, valideynlərimin bu münasibətinə heç hazır deyildim. Arzumdan heç cür vaz keçmək istəmirdim. İki ay ailəmizdə mübahisələr davam etdi. Sonda artıq hiss elədim ki, atam

və anam öz mövqelərində qərarlıdır. Çox götür-qoy edəndən sonra qərar verdim ki, sinif yoldaşımın babası Məhəmməd müəllimə öz dərdimi danışım. Məhəmməd müəllim vaxtı ilə kəndimizdə kolxoz sədri olmuşdur. Pensiyağa çıxandan sonra kənd məktəbində tarix müəllimi vəzifəsində çalışırdı. Kəndimizin camaatı arasında böyük hörməti vardı. Sınıf yoldaşımınla bir yerdə onun evinə getdim, vəziyyətimi ona olduğu kimi danışdım. İnanın ki, çox çəkinirdim. Mən valideynlərimdən şikayət etməyə gəlməmişdim, sadəcə ağsaqqalın məsləhətinə və dəstəyinə ehtiyacım var idi. Ağsaqqal mənə diqqətlə qulaq asdı. Növbəti gün Məhəmməd müəllim evimizə gəldi və atamla otağa çəkilib uzun söhbət etdi. Bu söhbətdən sonra atamın fikri dəyişdi, “aqronom olmaq istəyirsən ol, amma institutda əlaçı olmasan fikrimi dəyişəcəm” dedi. Mən institutu fərqlənmə diplomu ilə qurtardım, lakin, atama o diplomu görmək qismət olmadı. İnstitutu bitirdiyim ilin yazında atam qəflətən rəhmətə getdi. Anam tək uşaqların qayğısına qalmalı oldu. Ailəmiz üçün çox çətin bir dövr başladı. Anam iş tapmağa çalışırdı, amma, əlində heç bir ixtisası və iş təcrübəsi yox idi. O vaxt mən təhsilimi qurtarıb kəndimizə qayıtdım və dərhal işə düzəldim. Aldığım maaşla anama və bacı-qardaşlarıma kömək edirdim, ailə büdcəmizin əsas payını mən təmin edirdim. İndi bacım və bir qardaşım ali təhsillidir. Tələbə illərində mən onlara maliyyə cəhətdən köməklik etmişəm. Ailədə və iş kollektivimdə hörmətim böyükdür. Mən hesab edirəm ki, bunların hamısının əsasında aldığım təhsil durur.

İkinci hekayə:

Gülər, 29 yaş, rayon mərkəzinin sakini

(iş seçimi və iqtisadi müstəqillik)

Mən bütün ömrümü rayon mərkəzində yaşamışam. Şəhərimizi, insanlarımızı çox sevirəm. Təbiətə ünsiyyəti sevən, aktiv və yaradıcı insanam. Kollektivdə olmağı çox xoşlayıram. Məktəbdə oxuyarkən sinif nümayəndəsi idim və məktəbin ictimai həyatında hər zaman həvəslə iştirak edirdim. Bayram konsertlərində, uşaq evlərinə dəstək tədbirlərinin təşkilində yaxından iştirak edirdim. Məktəbimizin direktoru Solmaz xanım mənim bu fəallığımı görürdü və dəstəkləyirdi. Məktəbi bitirəndən sonra mən pedaqoji texnikuma daxil oldum. Bu, valideynlərimin arzusu idi. Özüm isə iqtisadiyyatçı olmaq istəyirdim. Amma Bakıya gedib İqtisad Universitetinə daxil olmaq üçün maliyyə imkanımız yox idi. Texnikumun ikinci kursunda ailə qurdum. Yoldaşım təhsilimi bitirməyimə razı idi, lakin işə düzəlməyimə qəti etiraz edirdi. Mən evdə oturmağın əleyhinə idim, özümdə olan bilikləri, bacarıqları təhsil sistemində tətbiq etməyə hazır idim. Yeni ideyalarım çox idi. Yoldaşım ilə bu barədə müzakirələr apardım, onun fikrini dəyişdirməyə çalışdım. Nəticədə heç bir şeyə nail olmadım. Əksinə, o mənə nəinki işə düzəlməyi, onun icazəsi olmadan evi tərk etməyi də qadağan etdi. Mən faktiki olaraq evimdə dustaq qalmışdım. Anam vəziyyəti öyrənəndə həyat yoldaşım ilə söhbət etdi, lakin bu vəziyyəti daha

da gərginləşdirdi. Qaynanam və qaynatam yoldaşımın haqqlı olduğunu söyləyirdi. Bu ərəfədə yoldaşımın çalışdığı şirkətdə ixtisarlar getdi və o işini itirdi. Maliyyə vəziyyətimiz çox ağırlaşdı. Mən yenə də təklif elədim ki, məktəbə işə düzəlim, maaşım yüksək olmasa da ailə büdcəmizə dəstək olardı. Bu dəfə yoldaşım razı oldu, lakin iki şərtlə: mən yalnız ibtidai sinif müəlliməsi və onun qohumun rəhbərlik etdiyi məktəbdə çalışmalıyam. Lakin, nəzərdə tutduğu məktəbdə ibtidai sinif müəlliməsi üçün vakansiya yox idi. Beləcə, biz yenə də gözləməli olduq, vəziyyətimiz gündən günə gərginləşirdi. Nəhayət səbrim tükəndi. Mən başqa bir məktəbdə tarix müəlliməsi vəzifəsinə düzəldim. Yoldaşımın etirazına baxmayaraq orada bir il işlədim. Kollektivdə hörmət qazandım. Bir ildən sonra hazırlıq kursları təşkil edən bir şirkətdə çalışmağa başladım. Əvvəl müəllimə, sonra isə menecer kimi işlədim. Maliyyə kurslarına yazıldım, oranı da uğurla bitirdim. Yoldaşım hal-hazırda bu iş sahəsində çalışdığımı qəbul edir. Mən onu bütün iş yoldaşlarımla tanış etdim, onların mənə olan hörmətini öz gözləri ilə gördü. Mənə elə gəlir ki, bu hadisələr nəticəsində mən və həyat yoldaşım bir-birimizi başa düşməyə, bir-birimizə etibar etməyi öyrəndik.

Üçüncü hekayə: Nəzrin, 53 yaş, kənd sakini

(kiçik sahibkarlıq və birgə fəaliyyət)

Mən artıq 15 ildir ki kəndimizdə diyarşünaslıq muzeyinin direktoru vəzifəsində çalışıram. Ailəliyəm, iki övladım var. İki il bundan qabaq muzeyimizdə ənənəvi əl işlərinin sərgisini keçirmək fikrinə gəldim. Kəndimizin yanında bir sıra tarixi abidələr yerləşir, bu səbəbdən ayrı-ayrı turistlər, hərdən isə qrup ekskursiyaları bu tərəflərə gəlir. Muzeyimizə də baş çəkən olur. Bilirdim ki, kənd sakinləri arasında gözəl əl qabiliyyəti olan qadınlar var. Bəziləri toxuyur, naxış tikir, bəziləri isə kiçik xalçalar düzəldirlər. Mən bu sahədə bacarığı ilə kənddə tanınan qadınlarla bir-bir görüşdüm, sərgi haqqında planlarımı onlarla bölüşdüm. Çoxları ideyama bəyəndi və bir-iki əl işini nümayiş üçün sərgiyə təqdim edəcəyinə söz verdi. İki həftə ərzində eksponatları toplayıb ekspozisiya hazırladım. Açılışına rayon mərkəzindən qonaqlar gəldi, kəndimizin sakinləri də toplaşdı, hətta yerli qazetlərdən də nümayəndələr gəldi. Sərgidə nümayiş olunan əl işləri xanımlarımızda olan qabiliyyətə, zövqə, əsl gözəllik hissinə dəlalət idi. Bir müddət sonra muzeyə xarici qonaqlar gəldi, onlardan biri məndən muzeyin süvenir dükanı haqqında soruşdu. Mən çəşib qalmışdım, muzeydə dükanın ola biləcəyini bilmirdim. Qonaqlar danışdı ki, dünyanın bir çox ölkəsində muzeylərdə süvenir dükanları fəaliyyət göstərir və orada muzeyin möv-

zusuna aid süvenirlər və kitablar əldə etmək olar. Xarici turistlər sərgidə nümayiş etdirilən əl işləri ilə çox maraqlandı, onlardan alıb vətənlərinə aparmaq istədilər. Lakin, mən izah etdim ki, eksponatlar satılmır. Bu görüşdən sonra mən qadınlarla görüşdüm və kooperativ yaradıb əl işlərimizi muzeyin nəzdində yaradılacaq süvenir dükənində satmağı təklif etdim. Bir çoxları maraq göstərdi. Rayon mərkəzində yaşayan rəfiqəm mənə kiçik sahibkarlıq fəaliyyətinə başlayan qadınlara dəstək verən beynəlxalq təşkilat haqqında məlumat verdi. Təşkilatın idarəsi ilə telefonla əlaqə saxladım. Planlarımız haqqında danışdım. Təşkilatın əməkdaşları fikirlərimi maraqla dinlədi və bir müddət sonra kəndimizə bizimlə görüşə gəldi. Layihəmiz qrant dəstəyi aldı, hazırda layihə üzrə işlər gedir.

Dördüncü hekayə:

Gülsüm, 32 yaş, rayon mərkəzinin sakini

(ikinci ixtisas və iqtisadi müstəqillik)

Mən böyük ailədə böyümüşəm, 6 bacı və qardaşım var. Rayonumuzda orta məktəbi bitirdikdən sonra texnikuma daxil oldum, zootexnik ixtisasını aldım. Qısa müddətdən sonra rayonumuzda yerləşən kənddə işə düzəldim. Orada işlədiyim müddətdə çox qiymətli iş təcrübəsi qazandım, rəhbərlikdən fərqləndirici mükafatlar aldım. İşimdən razı idim. Özümü öz zəhmətimlə dolandırırıdım, ailəmə də bir az kömək etməyə imkanım var idi. Cəmiyyət üçün faydalı bir iş gördüyümdən qürur hissi alırdım. Üç ildən sonra anam bərk xəstələndi. Mən şəhərimizə qayıdıb anama, atama və kiçik bacı-qardaşlarıma baxmalı oldum. İşimi buraxdım. Bir neçə aydan sonra anamım halı yaxşılaşmağa başladı, lakin onun hələ də qayğıya ehtiyacı var idi. Beləliklə, mən valideynlərimin evinə daimi köçdüm. Atam pensiyaya çıxdı. Kiçik bacılarımdan yalnız biri işləyirdi, qardaşlarım isə məktəbi hələ qurtarmamışdı. Ailəmizin maliyyə vəziyyəti olduqca çətin idi. İxtisasım üzrə şəhərimizdə boş iş yeri yox idi. Məcbur oldum ki, başqa sahələrdə iş axtarım. Bir müddət alış-verişlə məşğul oldum, amma uzun səyahət etməyə imkanım yox idi. Ev işlərinin çoxu mənim üzərimdə idi. Hələ məktəbdə oxuyarkən anamdan dərziliyi öyrənməyə başlamışdım. İndi onunla bir yerdə bir neçə sifariş götürüb, işləməyə başladıq. Bacıları

böyüdükcə ev işlərində mənə yardımcı oldular. Eyni zamanda evdə dərzilik işimi davam etdirirdim. Topladığım pulla ağ parçanın müxtəlif növlərini aldım. Bacılarımla bir yerdə kiçik müəssisə açıb gəlinlik paltarları və aksesuarları düzəltməyə başladım. Tədricən müştərilərimiz çoxaldı. Hazırda iki bacımla bir yerdə müəssisəmizdə çalışıram.

Beşinci hekayə:

Rəna, 42 yaş, kənd sakini

(kənd təsərrüfatı sahəsində birgə sdahibkarlıq fəaliyyəti)

Kənddə anadan olmuşam. Orta məktəbi də orda bitirmişəm. Sonra ali təhsilimi Gəncə Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda almışam. Bir neçə il bundan qabaq kəndimizin camaatı mənə etimad göstərüb bələdiyyə üzvü seçdi. İki il orada çalışdım. Xüsusi ilə məktəbin , bağçanın problemləri ilə məşğul idim. Təbii ki, qadın olaraq müəyyən çətinliklərlə rastlaşdım. Məsələn, iclaslara gedirdim, insanlarla daima ünsiyyətdə idim. Bəziləri bunu düzgün qəbul etmirdi və qadının ictimai sahədə fəal olduğuna pis baxırdılar. Lakin, həyat yoldaşım mənə hər zaman dəstək oldu, onun mənə olan inamı mənə əlavə qüvvət verdi. Keçən il biz, bir qrup kənd sakini fikirləşdik ki, pay torpaqlarımızda (40 sotdan 1 hektara qədər) növbəli əkin olsa daha səmərəli istifadə etmək olar. Bunun bir neçə səbəbi var idi. Bundan qabaq kimisi təklikdə taxıl, kimisi isə pambıq əkirdi. Biri suvarma işlərini, başqası aqro-texniki işlərini vaxtında edə bilmirdi. Maliyyə cəhətdən də bunların öhdəsindən gəlmək ayrı-ayrılıqda kifayət qədər çətin idi. Təşəbbüs göstərüb kooperativ yaratdıq. Azərbaycanda ilk istehsal kooperativlərdən biri idi. İştirakçılar arasında kooperativin əsasnaməsi imzalandı. Kooperativin sədri və dörd komissiyası seçildi. Komissiyalar şum, əkin, yığım, bir də nəzarət sahələrinə məsuliyyət daşıyır. Bu il kooperativ tərəfindən 180 hek-

tar pambıq əkilib. O pambığın becərilməsində torpaq sahibləri və onların ailə üzvləri çalışır. Orada 45-50 qadın işləyir və məvacib alır. Eyni zamanda gəlirdən də torpaq payına əsasən bütün kooperativ iştirakçıları pay alır. Növbəti ildə artıq taxıl əkməyi planlaşdırırıq. Bunun üçün bankdan kredit almaq üçün də müraciət etmişik.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏ:

Altıncı hekayə:

Nuansi, 44 yaş, Laos Xalq Demokratik Respublikası

(kiçik sahibkarlıq və yerli ənənəvi sənət növlərinin qorunması)

Nuansinin ailəsi ilə kənddə yaşayırdı. İxtisasca həkim idi. Yaşadığı kənddə iqtisadi vəziyyət çətin idi, yoxsulluq səviyyəsi artırdı, işsizlik problemi yaranmışdı. Nuansinin həyat yoldaşı iş axtarmaq məqsədi ilə başqa şəhərə köçməli olmuşdu, özü isə iki kiçik uşaqla tək qalmışdı. Kənddə yaranmış ağır vəziyyəti yaxından bilən Nuansi, özü və başqa kənd qadınları üçün çıxış yolu axtarırdı. Yerli texnologiya əsasında xüsusi pambıq növündən istehsal olunan parçalar onun diqqətini cəlb etdi. Nuansi kiçik bir tədqiqat aparandan sonra öyrəndi ki, bu parçalardan tikilmiş paltarları həm turistlər, həm də yerli əhali həvəslə alır. Lakin parçalar qonşu Taylanddan gətirildiyinə görə yerli istehsalçılar bu prosesə cəlb olunmamışdı. Eyni zamanda xaricdən gətirilən bu parçalarda yerli ənənəvi rənglər və naxışlardan istifadə olunmurdu. Nuansi kiçik həcmdə sərmayə qoyub, bir neçə kənd qadını ilə bir yerdə pambıq istehsalat fabrikasını açdı. Kənd sakinləri bu təşəbbüsə maraq göstərdi və bir müddət sonra fabrikada artıq 50 nəfər işçi qadın çalışırdı. Növbəti mərhələdə 11 cavan qadın ölkənin paytaxtında xüsusi təlim kursunda iştirak etdi. Kurs iştirakçıları toxuculuğun müxtəlif üsullarını

öyrəndi. Pambıq fabrikasına qayıdandan sonra qadınlar istehsalatda yeni dizayn və toxuculuq üsullarını tətbiq etdi. Məhsulların satışı artmağa başladı, kənd sakinlərinin maddi vəziyyəti bir qədər yaxşılaşdı. Eyni zamanda, fabrikdə işləyən qadınlar ənənəvi yerli sənət nümunələrini yeni formada bazara çıxararaq milli mədəniyyətin mühüm bir hissəsinə yeni həyat vermiş oldu.

Yeddinci hekayə:

İbu Zubaidah, 45 yaş, İndoneziya

(mikrokredit və kiçik sahibkarlıq)

İbu Zubaidah, həyat yoldaşı və 5 övladı İndoneziyanın 2004-cü ildə baş vermiş dəhşətli təbii fəlakət - Sunaminin ağır zədələr vurduğu bölgəsində yaşayırdılar. Sunamidən və onun nəticəsində baş vermiş zəlzələdən 283 min insan həkak olmuşdu. Xoşbəxtlikdən, İbu Zubaidahın ailə üzvlərinin hamısı bu təbii fəlakətdən sağlamat çıxmışdı. Lakin, Sunami evlərini və bütün əşyalarını məhv etmişdi.

Fəlakətdən qabaq İbu Zubaidah kiçik sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul idi. Ənənəvi olaraq, İndoneziyada toy mərasimlərində istifadə olunan divar bəzəklərini qadınlar istehsal edir. İbu Zubaidah öz evində düzəltdiyi ənənəvi divar bəzəklərini yerli bazarda satırdı. Bu işə 15 qadın da muzzdlu işçi olaraq cəlb olunmuşdur. İbu Zubaidahın satdığı əşyalar populyarlıq qazansa da, o biznesini genişləndirə bilmirdi. Ailənin maddi durumu buna imkan vermirdi. Sunami İbu Zubaidahın kiçik biznesini tamamilə məhv etmişdi.

2005-ci ildə İbu Zubaidah mikro-kreditlər təklif edən təşkilat haqqında məlumat aldı. YAMİDA təşkilatının iclasında iştirak edib, fikirlərini bölüşdü

və kreditin şərtləri haqqında məlumat aldı. İcbari təlim kursu keçəndən sonra İbu Zubaidah ilk mikro-kreditini əldə etdi. Kredit ona istehsalat üçün lazım olan müəyyən materiallar və alətlər almağa imkan verdi. İstehsalatın həcmi artıqca İbu Zubaidah Sunamidən qabaq istehsalatında işləmiş qadınları yenidən işə götürdü. Tədricən köhnə müştəriləri ilə əlaqə saxladı, material təminatçılarını tapdı və yerli bazarda öz köhnə satış sahəsini (kiosk) icarəyə götürdü. Biznesdən əldə etdiyi gəlirləri ilə İbu Zubeidah uşaqlarının məktəb ləvazimatını aldı, dağıdılmış evinin damını təmir etdirirdi. Hal-hazırda onun arzusu istehsalat üçün ayrıca bir bina tikdirib, işçiləri üçün rahat əmək şəraiti yaratmaqdır.

Səkkizinci hekayə:

Şairə, 53 yaş, Qırğızıstan

(mikro-kredit və kiçik sahibkarlıq)

Şairə Qırğızıstanın kiçik şəhərlərindən birində yaşayır. Təhsilini bitirəndən sonra o bağçada tərbiyəçi vəzifəsində çalışıb. Dörd uşaq anası olan Şairə rəhmətə getmiş bacısının üç uşağını öz qəyyumluğuna götürüb, onlara ana qayğısı göstərdi. Çox uşaqly ailənin tələbatlarını ödəmək getdikcə daha da çətin oldu. Şairənin maaşı uşaqların gündəlik qidasını belə təmin edə bilmirdi. 1998-ci ildən o mal-qaraçılıqla məşğul olmağa başladı. Ağır zəhmətin nəticəsində Şairə kiçik fermaların sahibi oldu, fermasında bir inək, səkkiz qoyun və iki keçi saxladı. Fermadan əldə etdiyi gəlirlə Şairə özünün və bacısının qızlarını ali təhsil almaq məqsədi ilə şəhərə yolladı və onlara tələbətlik illərində davamlı dəstək göstərdi. Fermasının genişləndirilməsi məqsədi ilə Şairə yerli banka müraciət etdi. Bank işçisi onun suallarına çox qısa və natamam cavablar verdikdən sonra ona qalın məlumat kitabçası uzatdı. "Sizə lazım olan məlumatların hamısını buradan tapa bilərsiniz" – dedi. Evə çatanda Şairə kitabçanı oxumağa başladı. Kredit şərtləri haqqında məlumat verən hissələr çox qəliz dildə yazılmışdı. Şairə burada işlədilən terminlərlə tanış deyildi. Başqa bir banka müraciət etdi. Burada ona diqqətlə yanaşdılar, kredit şərtləri haqqında ətraflı məlumat verdilər. Lakin, bankın ona təklif etdiyi kredit şərtləri Şairəni qane etmədi: faiz

yüksək, ödəmə müddəti isə kifayət qədər qısa idi. Şairənin fikrinə görə bu kredit növü onun çalışdığı biznes sahəsi üçün yararlı deyildi. Nəhayət, qonşu fermerlərdən biri ona beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatının həyata keçirdiyi mikro-kredit layihəsi haqqında danışdı. Şairə təşkilatın idarəsinə gedib ətraflı məlumat alandan sonra, onlara müraciət etdi və kredit aldı. Alınan kreditlə Şairə ferma sahəsini genişləndirib, əlavə işçi götürmək imkanına nail oldu. Hal-hazırda o fermasının nəzdində süd məhsulları mağazasını açıb.

Doqquzuncu hekayə:

Karmela, Qvatemala

(qadınlar kəndə yeni istehsalat növü gətirir)

Karmela Qvatemalanın mərkəzi əyalətinin ən kasıb bölgəsində çoxuşaqlı yoxsul ailədə anadan olmuşdur. Atası rəhmətə gedəndə Karmelanın cəmi 10 yaşı var idi. Lakin, o, dərhal işləməyə başladı, çünki ailəsinin əlavə pula ehtiyacı var idi. Karmelanın ailəsi fermada çalışırdı. Yetişdirdiyi məhsulların böyük hissəsini ailə üzvlərinin günlük qidasını təşkil edirdi. Karmelanın anası qalan kiçik hissəni bazarda satıb uşaqların məktəb xərclərini ödəyirdi. Lakin, bu cüzi məbləğlə 10 uşağın məktəb xərclərini ödəmək olduqca çətin idi. 7-ci sinifdən sonra Karmela məktəbi tərk etməli oldu. Oxumaq əvəzinə o artıq bütün gün ərzində fermada çalışırdı.

İllər ötdü. Karmela böyüdü. O, öz həyatı və yaşadığı ərazidə yoxsul ailələrin həyatını dəyişdirmək arzusu ilə yaşayırdı. 2004-cü ildə Karmela yerli qadınların assosiasiyasını təsis etdi. Kənd təsərrüfatında çalışan qadınları birləşdirən bu təşkilat əvvəl yerli tekstilin istehsalı sahəsində fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Lakin, bölgədə bu sahədə artıq çox saylı şirkətlər çalışırdı və rəqabət çox güclü idi. Karmela və rəfiqələri başqa fəaliyyət sahəsi axtarırdı. Məqsədləri yerli məhsul bazarında özlərinə məxsus bir yer tapmaq idi. Nəhayət, Karmela yerli Universitetdə maraqlı

bir təlim kursu haqqında məlumat aldı. Bir həftəlik təlim kursunda nadir göbələk növlərinin orqanik yetişdirilməsi üsulları öyrədilirdi. Bu məhsulun yetişdirilməsinə yerli və xarici şirkətlər ciddi maraq göstərirdi. Kəndə qayıdandan sonra Karmela aldığı bilik və bacarıqları rəfiqələri ilə bölüşdü. Qadınlar evlərin birində otaq ayıraraq göbələk yetişdirməyə başladılar. Lakin, ilkin istehsalın həcmi kiçik olduğundan əldə etdikləri gəlir də çox az idi. Bir müddət sonra kiçik sahibkarlara yardım edən təşkilatın dəstəyi ilə onlar istehsalatın həcmi 100 faiz artıraraq gəlirlərin 40 faiz artmasına nail oldular. Hal-hazırda Karmelanın təşkilatında 50 yerli qadın çalışır.

Onuncu hekayə:

Anna, Hindistan

(kiçik sahibkarlıq sahəsində şəhər və kənd müəssisələrinin uğurlu əməkdaşlığı)

Aнна regional Universitetlərin birində dərs deyirdi. Hindistanın Kerala ştatının kənd sakinlərinə yardım etmək məqsədi ilə Anna yerli qadınlar üçün kiçik sahibkarlıq sahəsinə aid layihə hazırlamaq qərarına gəldi. Layihənin əsasında Annanın 15 müxtəlif növ akvarium balıqlarının yetişdirilməsi sahəsində əldə etdiyi biliklər təşkil edirdi. Hindistanın Milli Elm və Texnologiya Nazirliyi layihənin ilkin maliyyəsini qrant vasitəsi ilə təmin etmişdir.

İlkin mərhələdə Anna kənd qadınları üçün 5 günlük təlim kursu təşkil etdi. Təlim kurslarında qadınlar ev şəraitində akvariumların qurulmasından başlamış, balıq yeminin yetişdirilməsinə qədər prosesin bütün xüsusiyyətləri ilə tanış olub, zəruri bilik və bacarıqları əldə etdilər. 2009-cu ildə artıq 300 qadın təlimdən keçdi. İştirakçılar ilk olaraq balıqları adi həyət hovuzlarında yetişdirirdi. Daha sonra bəziləri artıq xüsusi akvariumlar qurub, istehsalatı genişləndirdi. Anna layihə iştirakçıları və şəhərlərdə fəaliyyət göstərən zoomaqazınlar və dekorativ əşyalar dükanları arasında təmas yaratdı. Kənd qadınları akvarium balıqlarından əlavə, balıq yemi və müxtəlif akvarium bitkilərini yetişdirirdilər. Beləliklə, hər iştirakçı ayda

4000-5000 rupi (100 dollardan atriq) gəlir əldə edir. Hal-hazırda, layihə  ar iv sində xüsusi dükanın qadınların ailə büdcəsinə gətirdiyi əlavə gəlir bir sıra müsbət dəyişikliklərə səbəb oldu. Kənd ailələrində m iř t zorakılıđı halları azaldı. Ke miřd  kənd ailələri məktəb xərcləri  z nd n uřaqların yalnız birini məktəbdə oxutdura bilirdi. Adətən, ailələr təhsil məsələsində ođlan uřaqlarına üstünlük verirdi.  lav  gəlirlə bir çox kənd ailəsi artıq qız uřaqlarının məktəb xərclərini ödəməyə imkan tapdıđından kənd məktəbində qızların sayı artdı.

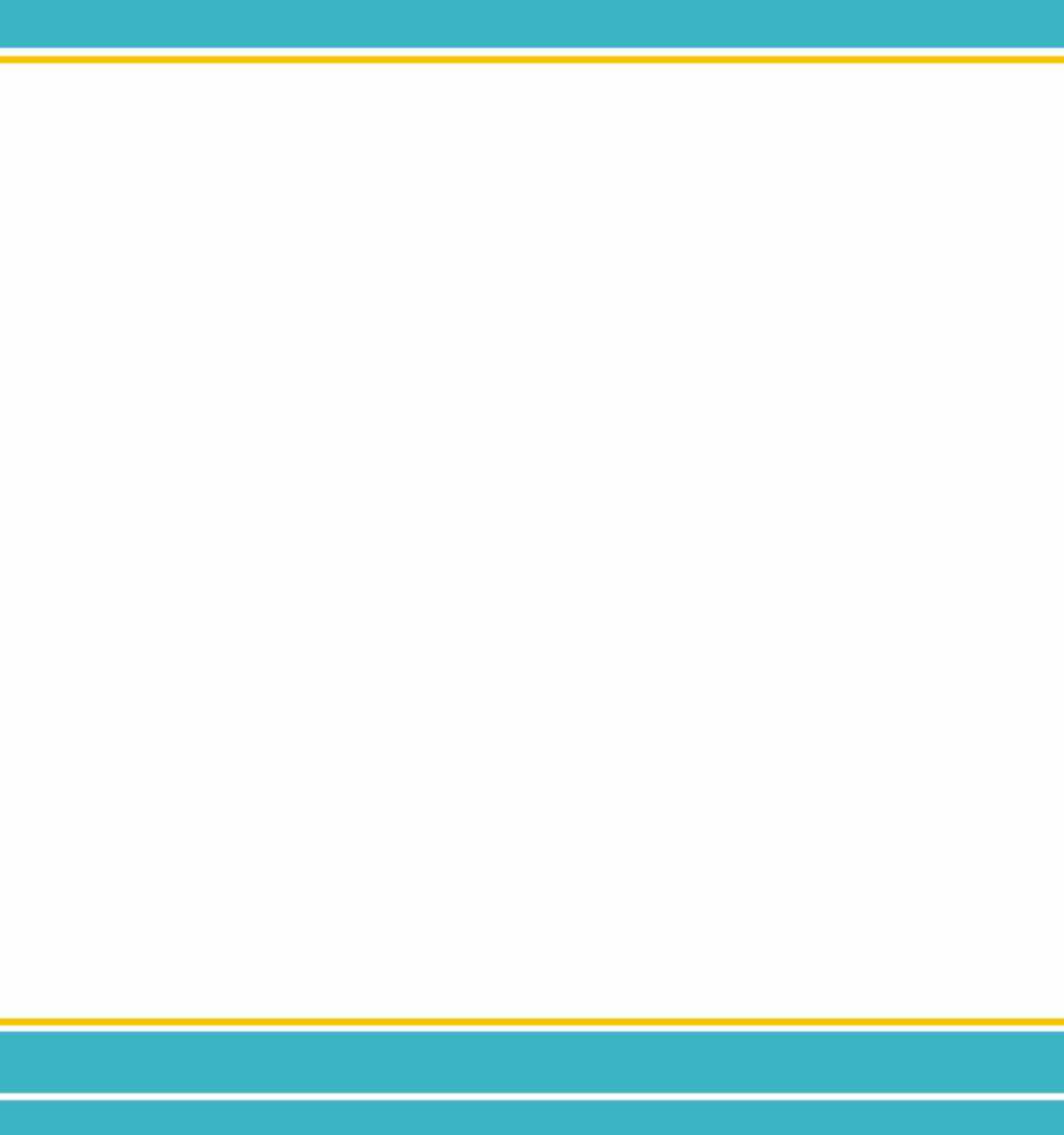
Mənbələr:

http://www.woman.ch/index.php?page=wendy-jasmine-pekeur&hl=en_US

<http://www.technoserve.org/work-impact/success-stories>

http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Publications/Pub_free/A_path_out_of_poverty.pdf

<http://www.grameenfoundation.org/our-impact>

Azərbaycan

BMTİP-in Azərbaycandakı nümayəndəliyi
Azərbaycan, Bakı, AZ 1001,
BMT-nin 50-illiyi küçəsi, 3
Tel: (99412) 498-98-88
Faks (99412) 498-32-35 / 492-24-91
E-mail: office@un-az.org
www.un-az.org/undp